

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING SODIR ETILGAN JINOYATLANI ISSIQ ISSIQ IZIDAN FOSH ETISH YUZASIDAN HARAKATLARI

Panjiyev Bunyod Ilhom o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV

Akademiyasi 3-o'quv kursi kursanti

ANOTATSIYA

Ushbu maqola orqali muallif jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklarni barvaqt profilaktika qilish, profilaktika inspektorining sodir etilgan jinoyatni issiq izidan ochish yuzasidan ko'radigan chora-tadbirlari, jinoyatchilikka qarshi kurarishdagi asosiy vazifalar nima ekanligini yoritib, profilaktika inspektorining o'zaro hamkorlik yo'nalishlarini tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Jinoyat, huquqbuzarlik, huquqbuzarliklar profilaktikasi, jinoyatni issiq izidan fosh etish, ichki idoraviy va idoralararo hamkorlik, jinoyatchilikni jilovlash.

АННОТАЦИЯ

Посредством данной статьи автор освещает вопросы борьбы с преступностью и раннего предупреждения правонарушений, меры, принимаемые инспектором профилактики по выявлению совершенного преступления, каковы основные задачи в борьбе с преступностью, направления взаимного сотрудничества инспектора по профилактике.

Ключевые слова: Преступность, преступность, профилактика правонарушений, раскрытие преступлений, внутриведомственное и межведомственное взаимодействие, борьба с преступностью.

ANNOTATION

Through this article, the author sheds light on the fight against crime and the early prevention of violations, the measures taken by the prevention inspector to

detect the committed crime, what are the main tasks in the fight against crime, and the directions of mutual cooperation of the prevention inspector are analyzed.

Key words: Crime, crime, crime prevention, crime detection, internal departmental and interdepartmental cooperation, crime control.

Bugungi kunda yuzaga kelayotgan xavf-xatar va tahdidlar, avvalo, xalqaro terrorizm, diniy ekstremizm, noqonuniy migratsiya, odam savdosi, yoshlar o'rtasida xalqimizga yot g'oyalar tarqalishining tobora kuchayib borayotganligi huquqni muhofaza qiluvchi organlar oldiga o'z vaqtida ularning oldini olish va ularga barham berish bo'yicha yangi vazifalarni qo'ymoqda.

Chunki, Jinoyatlar o'z-o'zidan sodir etilmaydi. Asosiy masala jinoyatlarning oqibatlari bilan kurashish emas, balki barvaqt oldini olish, sodir etishga imkon bergan sabab va shart-sharoitlarni o'z vaqtida bartaraf etishdan iboratdir»¹.

Jinoyatni issiq izidan ochish deganda jinoyat sodir etilishi bilan darhol bir sutka 24 soat ichida ochilishini tushunilish lozim. Jinoyatni tez va to'la ochish eng avvalo ko'p jinoyatlarda hodisa sodir bo'lgan joyni sifatli ko'zdan kechirishga bog'liq bo'ladi.

Hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirish kechiqtirib bo'lmas tergov harakati bo'lib, jinoyat alomatlariga ega hodisaning natijalarini maqsadga muvofiq ravishda faol o'rganishdan iborat.

Hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirganda quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- 1) umumiy xolatni va natijalarini hisobga olish;
- 2) hodisa to'g'risidagi izlar va boshqa axborot manbalarini qidirish, ularni qayd etish, olib qo'yish, dastlabki tadqiq qilish, baho berish va saqlab qo'yish;

---

¹Тартиб-интизом ва масъулиятни кучайтириш, жиноятчиликнинг олдини олиш мухитини мустахкамлаш – ҳуқуқбузарлик профилактикаси самарадорлигининг асосий омилдир // Халқ сўзи. – 2017. – 15 нояб.

- 3) hodisa, uning qatnashchilari to'g'risida barcha faktik ma'lumotlarni yig'ib, ularni tahlil qilish, hodisa va uning qatnashchilari to'g'risida ta'rifga ega bo'lish va shu asosida zaruriy tasmollarni ishlab chiqish hamda tergov yo'nalishlarini belgilash;
- 4) jinoyat izlarining «issig'ida» tezkor-qidiruv choralari va tergov harakatlarini o'tkazish uchun zarur ma'lumotlar olish;
- 5) hodisaning salbiy oqibatlarini o'rganish (agar bunday oqibatlar mavjud bo'lsa).

Hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirish kechitirib bo'lmas tergov harakati sifatida barcha hollarda, agar izlarning aniqlanishiga, tadqiq etilishiga va saqlanishiga doir zudlik bilan chora qabul qilish lozim bo'lsa, jinoyat alomatlarini qayd qilish maqsadida o'tkaziladi. Garchi hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirish hodisa joyini bevosita o'rganishda asosiy vosita hisoblansa ham uning har qanday jinoyat bo'yicha o'tkazilishi tavsiya etiladi. Hodisa sodir bo'lgan joyni ko'zdan kechirish O'zbekiston Respublikasi JPKning 135-137, 141-moddalarida ko'rsatilgan.

Kriminalistikada hodisa sodir bo'lgan joy bilan jinoyat sodir bo'lgan joy o'rtasida farq borligi qayd etilgan. Hodisa sodir bo'lgan joy bu ma'lum ochiq joy yoki xonadon bo'lib, aynan o'sha joyda jinoyatning alomatlari yoki izlari topilgan deb xisoblanadi. Jinoyat sodir bo'lgan joy deb esa aynan jinoyat yuz bergan joy ataladi. Hodisa joyini ko'zdan kechirish murakkab, katta hajmli harakatdir. Uning murakkabligi obyektlarning ko'pligi va ko'zdan kechirish vazifalarining ko'pligi, hodisa joyida bo'lgan sharoitlarning meteorologik omillarga ko'ra o'zgarishi, ayrim ob'ektlarning xususiyatlari, odamlarni ataylab yoki ehtiyotsizlik bilan qilgan harakatlari sababli o'zgarishi, ish faoliyatining uzunligi hamda chigal vaziyatlarda katta ruhiy ezilish kabilar bilan belgilanadi.

Va shu guruhining hodisa sodir bo'lgan joyda qanday harakat qilishi to'g'risidagi yo'riqnoma mavjud. Navbatchilik qismi xodimi hodisa to'g'risida habar olganidan so'ng quyidagi harakatlarni amalga oshiradi:

- 1) habar bergan shaxsning o'zi kim, hodisa qayerda sodir bo'lgan va qanday harakatlar sodir etilgan, bu harakatlarni kim sodir etgan yoki sodir etishi mumkin, o'sha shaxsning tashqi qiyofa belgilari, qaerga qochib ketganligi qayd qilinadi;

2) hodisa sodir bo'lgan joyga zudlik bilan tergov-tezkor guruhini jo'natadi, hudud profilaktika inspektorini jinoyat sodir bo'lgan joyga yuboradi yoki unga bu haqda habar qiladi. Ayrim hollarda o'zining yordamchisini jinoyat sodir bo'lgan joyga yuborib, boshqa jinoyatlar sodir etilishiga qarshi choralar ko'radi, hodisa sodir bo'lgan joyni qo'riqlash tadbirlarini belgilaydi;

3) boshqa ichki ishlar organlarini hodisa to'g'risida habardor qilib, ularga jinoyatchilarning tashqi qiyofalari, ular olib ketgan buyumlar va transport vositalarining belgilari to'g'risida va jinoyatga aloqador boshqa ma'lumotni beradi, ularni ushlab olish maqsadida hodisa joyiga va jinoyatchilarning paydo bo'lish ehtimoli bo'lgan joylarga qidiruv guruhlarini yuboradi;

4) tergov-tezkor guruhi bilan muntazam aloqa qiladi, unga zaruriy yordam ko'rsatadi, bu guruhdan keladigan axborotning tekshirilishini tashkil qiladi, kriminalistik va tezkor xisoblar bo'yicha axborotni tekshiradi;

5) hodisa to'g'risida ichki ishlar organi rahbariyatiga habar beradi.

Hodisa sodir bo'lgan joyga chiqqanda tergovchi va kinolog mumkin kadar xizmat kiyimida bo'lishlari lozim..

Tergov-tezkor xodimlari hodisa sodir bo'lgan joyga birinchi bo'lib yetib kelishganida quyidagi harakatlarni amalga oshirishlari, ya'ni jabrlanuvchilarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatishlari, jinoyat harakatlarini bartaraf etishlari va bu harakatlardan kelib chiqadigan zararni yo'q qilishlari, uni bartaraf etish borasida chora ko'rishlari, hodisa sodir bo'lgan joyni qo'riqlashlari, zarur bo'lsa bunga jamoat vakillarini jalb qilishlari yoki qo'shimcha kuchlarni chaqirishlari, hodisani o'z ko'zi bilan ko'rgan shaxslarni aniqlashlari, jinoyatda gumon qilingan shaxslarni ushlab choralarni ko'rishlari, barcha olib borilgan ishlar to'g'risida navbatchiga bayon qilishlari lozim bo'ladi.²

---

² Kriminalistik taktika darslik darslik IIV Akademiyasi Toshkent 2013 yil 67-69 betlar

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tartib-intizom va mas'uliyatni kuchaytirish, jinoyatchilikning oldini olish muxitini mustahkamlash – huquqbuzarlik profilaktikasi samaradorligining asosiy omilidir [www.Xalq so'zi](http://www.Xalq-so'zi.uz). – 2017. – 15 noyab.
2. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanadatarqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir. Prezident Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi kabul kilinganining 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi [www. Xalq so'zi](http://www.Xalq-so'zi.uz). – 2017. – 8 dek.
3. Konstitutsiya – erkin va farovon hayotimiz, mamlakatimizni yanadatarqqiy ettirishning mustahkam poydevoridir. Prezident Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 25 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasi [www. Xalq so'zi](http://www.Xalq-so'zi.uz). – 2017. – 8 dekabr.